

Yhdenvertaisuus toiminnassa

Tähän on koottu vinkkejä toiminnan yhdenvertaisuuden arviontiin ja kehittämiseen.

Näkökulmina ovat järjestön viestintä, koulutus, tapahtumat, toiminnan esteettömyys ja saavutettavuus, urheilutoiminta sekä osallistuminen ja vaikuttaminen.

Viestintä

Viestinnän osalta keskeisiä kysymyksiä ovat 1) miten viestintä tavoittaa kohderyhmät ja 2) mitä sisällöt ja esittämistapa viestivät yhdenvertaisuudesta.

Järjestön sisäisen viestinnän tulee olla avointa ja tavoittaa kaikki työntekijät ja jäsenet. Viestinnällä on keskeinen rooli järjestön yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden esille tuomisessa: pidetään yllä keskustelua yhdenvertaisuudesta ja otetaan kantaa ajankohtaisesti sen puolesta. Tärkeää on myös tiedottaa yhdenvertaisuussuunnitelmasta ja sen sisältämistä ehdotuksista jäsenistölle. Viestinnän avulla yhdenvertaisuustyö voidaan tehdä näkyväksi.

Viestinnässä on hyvä käyttää eri välineitä monipuolisesti, sillä eri ihmiset tavoitetaan erilaisilla keinoilla. Järjestön perinteiset viestinnän kielet ja välineet voivat estää joidenkin yhdenvertaisen tiedonsaannin järjestön toiminnasta. Sosiaalisen median kautta on mahdollista kerätä näkemyksiä ja ylläpitää keskustelua harrastajien ja sidosryhmien kanssa.

Tarkistuslista:

- Tavoittaako viestimme mahdollisimman monen?
- Voisimmeko tarjota tietoa toiminnastamme uusien keinoin?
- Onko viestintämme helposti ymmärrettävää?
- Käytämmekö viestinnässämme syrjimätöntä kieltä?
- Minkälaisia mielikuvia viestintämme synnyttää (aiheet, kuvavalinnat, kielikuvat)?
- Miten järjestömme tiedotus tavoittaa sellaisia henkilöitä, jotka eivät tule toimeen hyvin suomen tai ruotsin kielellä?
- Onko verkkosivumme toteutettu esteettömästi?
- Huomioidaanko yhdenvertaisuus järjestön viestintästrategiassa tai -linjauksissa?
- Ovatko yhdenvertaisuusteemat säännöllisesti esillä jäsenjulkaisuissa?

www.selkokeskus.fi

www.nkl.fi

[Viestinnän saavutettavuus \(Kulttuuria kaikille -hanke\)](#)

[Palloliiton Suomalainen seuratoiminta -opas ja kieliversiot](#)

Koulutus

Järjestön toteuttama koulutus on keskeisessä roolissa yhdenvertaisuusajattelun jalkauttamisessa toiminnan jokaiseen kerrostumaan.

Erilliset yhdenvertaisuuskoulutukset antavat osaamista ja työkaluja toiminnan kehittämisen auttavat luomaan yhteistä ymmärrystä. Niiden lisäksi yhdenvertaisuusasioiden tulisi kulkea mukana kaikissa järjestön koulutuksissa.

Kaikille toimijoille keskeisiä koulutussisältöjä ovat yhdenvertaisen ilmapiirin luominen, viestintä ja kielenkäyttö. Luottamushenkilöille suunnatussa koulutuksessa on keskeistä mm. kuinka toimia työnantajana yhdenvertaisuutta edistävästi. Tuomareita ja valmentajia tulee kouluttaa tunnistamaan syrjintätilanteita, puuttumaan niihin ja raportoimaan niistä eteenpäin.

Yhdenvertaisuuden edistämiseksi tulee tarkastella myös koulutuksiin osallistujien moninaisuutta. Kannustamalla naisia ja miehiä, eri-ikäisiä ja erilaisista taustoista tulevia henkilöitä kouluttautumaan esimerkiksi ohjaus- valmennus- ja tuomaritehtäviin, voidaan edistää myös harrastajakunnan moninaisuuden lisääntymistä.

Koulutusten lisäksi yhdenvertaisuusteemat kannattaa ottaa esille seurakohtaamisissa ja seurakehitysohjelmissa. Yhdenvertaisuutta koskevia tavoitteita tulee kuljettaa läpileikkaavasti osana muita teemoja (esim. viestintäkoulutus). On tärkeää, että koulutuksen ja arjen toiminnan viestit ovat samansuuntaisia: jos yhdenvertaisuuskoulutuksessa kerrotaan sosiaalisen esteettömyyden tärkeydestä, täytyy tämän viestin näkyä myös toiminnassa.

Tarkistuslista:

- Onko järjestön toimijoille tarjolla koulutusta yhdenvertaisuudesta?
- Näkyykö yhdenvertaisuuden tavoite läpileikkaavasti koulutuksissa ja koulutusmateriaaleissa?
- Kenelle järjestämämme koulutukset on suunnattu, ketkä niihin osallistuvat? Keitä haluaisimme mukaan koulutuksiin?
- Mitkä ovat keskeiset yhdenvertaisuuteen liittyvät viestit kullekin kohderyhmälle? (henkilöstö, valmentajat, seurajohto, luottamushenkilöt, jne.)
- Vastaako koulutuksemme sisältö järjestömme toiminnan arkea?

*Palloilulajien hanke naisvalmentajien lisäämiseksi: [Valmentaa kuin nainen](#)
Monikulttuurinen ohjaajakoulutus: <http://09hhr.fi/09-hhr-mok/>
Allianssin yhdenvertaisen nuorisotyön menetelmäisivusto: www.keks.fi*

Esteettömyys ja saavutettavuus

Fyysinen esteettömyys takaa jokaiselle sukupuolesta, iästä, terveydentilasta, vammaisuudesta tai toimintakyvystä riippumattoman mahdollisuuden toimia toisten mukana ja kanssa.

Ihmisiä ei saa rakenteellisilla esteillä jakaa aktiivisiin ja passiivisiin, osallistujiin ja sivustakatsojiin.

Fyysisten esteiden lisäksi lajeihin liittyvät mielikuvat ja käytännön syyt (kieli, kustannukset, yksityisyyden puuttuminen puku- ja pesutiloissa) voivat luoda osallistumisen esteitä. Yhä yleisempi osallistumisen este on kustannukset: onko varaa harrastaa ja kilpailla, eli onko toiminta taloudellisesti saavutettavissa? Suunnitelmallisella kehittämisellä esteitä voidaan kuitenkin purkaa ja osallistumisen mahdollisuuksia lisätä.

Sosiaalinen esteettömyys on ilmapiirikysymys. Sosiaalisesti esteettömässä järjestössä jokainen voi turvallisesti olla oma itsensä, ilman pelkoa syrjinnästä.

Esteettömyys mahdollistaa:

- Henkilökohtaisten apuvälineiden käyttämisen (esimerkiksi opaskoira, pyörätuoli, kuulolaite)
- Ympäristön ja toimintatapojen erilaisten ominaisuuksien hyödyntämisen (esimerkiksi induktiosilmukka, valaistus, hissi)
- Toisen ihmisen avun (esimerkiksi avustaja, tulkki, opas).

Urheilujärjestöjen kohdalla tämä tarkoittaa tilojen esteettömyyden kartoittamista esimerkiksi kaikille avointen urheilutapahtumien järjestämisen yhteydessä.

Huomioi esteettömässä viestinnässä:

- Internetsivut ja muut verkkopalvelut on toteutettu esteettömästi
- Asiakastiedotteet, opastetekstit ja tuotetiedot on kirjoitettu selkeästi
- Koulutusmateriaalit yms. on saatavana sähköisesti, mutta ei pelkästään PDF-muodossa
- Tilaisuuksiin hankitaan tarvittaessa pisteitetyt versiot tiedotusmateriaalista (aineiston muuntaa tilauksesta pistekirjoitukseksi Näkövammaisten Keskusliiton kirjapaino)
- Julkisissa rakennuksissa on kohokartta ja pistemerkintöjä
- Tuotteiden myyntipakkauksissa on pistemerkinnät.

www.nkl.fi

www.esteeton.fi

www.yhdenvertaisuus.fi

Tapahtumien järjestäminen

Tapahtumat ovat järjestäjensä käyntikortteja ja käytännön osoituksia siitä, kuinka hyvin yhdenvertaisuus osataan huomioida toiminnassa.

Liikuntajärjestöt järjestävät monenlaisia tapahtumia: järjestön kokouksia, koulutuksia, kilpailuja ja liikuntatapahtumia. Tapahtumien järjestämisessä yhdistyvät monet toiminnan osa-alueet, erityisesti viestintä, esteettömyys ja saavutettavuus.

Tarkistuslista:

- **Tapahtuman puhujat ja esiintyjät:** Valitse puhujiksi ja esiintyjiksi tasapuolisesti sekä naisia että miehiä. Huomioi moninaisuus myös muilta osin esiintyjien valinnassa: erikäisiä, eri paikkakunnilta/kulttuureista jne.

- **Osallistujien tarpeet ja tiedot:**

Kartoita osallistujien erityistarpeita jo tapahtumiin ilmoittautumisvaiheessa (esimerkiksi tulkkauksen tarve, erityisruokavalio).

Jos jostain syystä tarvitset tietää osallistujan sukupuolen (esimerkiksi majoitusta varten), huomioi sukupuolen moninaisuus ja anna osallistujille mahdollisuus itse ilmaista se. Esim. ilmoittautumislomakkeissa: Sukupuoli: _____

- **Tapahtuman esteettömyydestä tiedottaminen:** Muista kertoa jo tiedotusvaiheessa, onko tapahtuman tila fyysisesti esteetön (esim. voiko tilassa wc mukaan lukien liikkua pyörätuolilla ja onko yleisavustajan apua saatavilla).

- **Ymmärrettävä & saavutettava viestintä tapahtumassa:** Jos tiloissa on induktiosilmukka, huolehdi, että kaikki käyttävät mikrofonia puhuessaan. Kaikki mitä tapahtumassa näytetään visuaalisesti, kuten PowerPoint-esitykset, on hyvä kertoa myös ääneen. Näin tulee toimia erityisesti silloin, kun osallistujina on henkilöitä, jotka eivät näe tai ovat heikkonäköisiä. Osallistujille toimitettavissa materiaaleissa on hyvä huomioida, että tekstimuotoiset (Word, rtf) dokumentit ovat saavutettavia mm. ruudunlukuohjelmilla.

- **Kieli:** Tilaisuuden kohderyhmän mukaan harkitse, tarvitaanko tilaisuudessa tulkkeja. Kerro etukäteen, millä kielellä tapahtuma järjestetään ja millä kielillä mahdollinen tulkkaus järjestetään. Toimita tapahtuman mahdolliset materiaalit tulkeille etukäteen. Tilaisuuden alussa voi sopia erikseen, mitä kieliä tilaisuudessa on mahdollista käyttää (esim. ruotsi, englanti).

- **Toiminnallisuus:** Toiminnallisia osioita tai tapahtumia suunniteltaessa huomioi, miten toimintakyvyltään erilaiset ihmiset voivat osallistua tapahtuman aktiviteetteihin.

- **Erityistarpeiden huomioiminen:**

Maksullisissa tilaisuuksissa osallistujan tarvitsemalta henkilökohtaiselta avustajalta ei lähtökohtaisesti peritä osallistumismaksua. Myös avustajan erityistarpeet (ruokavalio

yms.) tulee huomioida.

Pitkäkestoisissa tapahtumissa voi joku osallistuja tarvita suljettua ja rauhallista tilaa esim. rukoushetkeä varten.

• **Ilmapiiri:** Fyysisen esteettömyyden turvaamisen lisäksi tapahtumissa huolehditaan siitä, että ilmapiiri on moninaisuutta kunnioittava. Tapahtumasta voidaan esimerkiksi tiedottaa *Syrjinnästä vapaana alueena*, ja itse tapahtumapaikalle voi laittaa näkyvästi esille *Syrjinnästä vapaa alue* -kylttejä. Hyvä esimerkki on myös jalkapallon Punainen kortti rasismille -kampanja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Jäsenten ja vapaaehtoisten hankintaan ja luottamusjohdon valintaan liittyy monia kysymyksiä, joilla voidaan vaikuttaa merkittävästi toiminnan moninaisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

Jäsenten ja vapaaehtoisten hankinta

Liikuntajärjestön kannattaa tarkastella toimintaansa avoimesti: millaisia ihmisiä varten se on olemassa ja mitä se heille antaa (esim. millaista tiedotusta, koulutusta ja tukea jäsenille ja vapaaehtoisille tarjotaan).

Monissa lajeissa on kehitetty kampanjoita ja käytäntöjä moninaisuuden lisäämiseksi ja uusien harrastajaryhmien houkuttelemiseksi mukaan toimintaan. Esimerkkinä taitoluistelun pojille suunnatut kampanjat ja jalkapallon maahanmuuttajille suunnatut hankkeet.

- Olemmeko miettineet millaisia esteitä toimintaamme mukaan tulemiselle voi olla?
- Tarjoammeko erilaisia toimintamahdollisuuksia sukupuolesta riippumatta?
- Miten edistämme sitä, että toimintaamme voi osallistua yhdenvertaisena sukupuoli-identiteetistä tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta?
- Millä tavalla tuemme maahanmuuttajien osallistumista?
- Millaisia mahdollisuuksia on tulla toimintaan vaikka olisikin joku vamma, esimerkiksi liikuntaeste?
- Voiko toimintaamme osallistua, jos ei ole yhteistä kieltä?
- Onko eri-ikäisille väyliä tulla toimintaan vaikka heillä ei olisi lajitaustaa?
- Huomioidaanko palkitsemisissa molempien sukupuolien edustajat (ansiomerkit, jne.).

Luottamusjohdon valinta

Järjestön luottamusjohdon tulisi olla yhtä moninainen kuin sen jäsenistökin. Jos näin ei ole, on syytä tarkastaa, onko luottamustoiminnassa sellaisia kynnyksiä, jotka rajoittavat yhdenvertaisia mahdollisuuksia toimia luottamustoimissa. Nämä kynnykset voivat olla ehdokasasettelun menettelytapoihin, toiminnan saavutettavuuteen tai luottamusjohdon asenteisiin liittyviä, esimerkiksi väheksyvät asenteet koskien nuorten tai ikääntyvien taitoja hoitaa luottamustehtäviä, kokousten keskittyminen aina samalle maantieteelliselle alueelle, asenteellisuus

maahanmuuttajia, naisia tai miehiä kohtaan, kokouspaikkojen ja kokousasiakirjojen esteellisyys jne.

Luottamusjohdon valinnassa yhdenvertaisuus tarkoittaa, että hallitukseen, liittovaltuustoon, valiokuntiin ja muihin toimikuntiin rekrytoidaan johdonmukaisesti eri puolilta järjestön toiminta-aluetta eri-ikäisiä, eri sukupuolien edustajia. Sukupuolten tasa-arvon osalta tavoitteena on, että luottamuselimissä on vähintään 40% sekä miehiä että naisia. Hyvä käytäntö henkilövalintojen valmistelussa on nimetä ehdollepanotoimikunta, joka kiinnittää ehdotuksissaan huomiota sekä sukupuolten väliseen että alueelliseen tasa-arvoon.

Urheilutoiminta

Urheilutoiminnassa keskeinen yhdenvertaisuuskysymys on resurssien jakautuminen. Kilpailujärjestelmään liittyviä yhdenvertaisuuskysymyksiä ovat mm. toimintakyvyltään erilaisten ihmisten, eri-ikäisten ja eri sukupuolten mahdollisuus osallistua kilpailutoimintaan.

- Miten vaikutamme urheilutoiminnan taloudellisten resurssien, näkyvyyden, olosuhteiden ja valmennuksen oikeudenmukaiseen jakautumiseen tyttöjen ja poikien sekä naisten ja miesten välillä?
- Onko eri sukupuolille mahdollisuuksia kilpailla? Voivatko tytöt kilpailla poikien kanssa tai päinvastoin jos molemmille sukupuolille ei ole omaa joukkuetta?
- Onko lajin parissa mietitty, miten transsukupuolisen kilpailusarja määritellään?
- Miten kilpailujärjestelmä kohtelee eri-ikäisiä tai eri vuodenaikaan syntyneitä lapsia? Ikäkausiturheilu suosii alkuvuonna syntyneitä monessa lajissa.
- Onko lajiliitolla vammaisurheilun luokitteluosaamista?